

Läroplan för grundskolan

Lgr⁶⁹

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100164 2012

V

Supplement

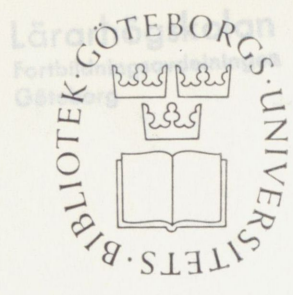
SKOLOVERSTYRELSEN 1969

Slöjd

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÄNAS EJ

Läroplan
123

Lgr 69 II: SI

Pedagogiska biblioteket

Läraplaner
123 123 1

Läraplaner för... 123 123 1

123 123 1

123 123 1

Läroplan för grundskolan

SKOLOVERSTYRELSEN

Supplement

Slöjd

Kompletterande anvisningar och kommentarer

Förord

Läroplan för grundskolan består av en **allmän del** (del I) och en **supplementdel** (del II), båda utfärdade av SÖ enligt förordnande i Kungl Maj:ts brev den 29 maj 1969.

Supplementdelen innehåller kompletterande anvisningar, kommentarer och exempel till kursplanerna och till vissa avsnitt i allmänna anvisningar för skolans verksamhet. Av praktiska skäl är den uppdelad på häften, varierande i fråga om både omfång och karaktär.

SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelen med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning. SÖ är därför angelägen om att sådana erfarenheter på lämpligt sätt och efter hand förmedlas till SÖ.

Stockholm den 1 augusti 1969

Kungl Skolöverstyrelsen

- Produktion* ● 1969 Svenska Utbildnings-
förlaget Liber AB
- Redaktion* ● Ulf Åkersten
- Formgivning* ● Paul Hilber
- Teckningar* ● Ivan Harlin
- Producent* ● Rune Jarenfelt
- Tryck* ● Bröderna Lagerström AB
Stockholm 1969

Innehåll

Allmänna synpunkter 4

Lärostoff 4

Textilslöjd 4

Årskurs 3 och 4 4

Årskurs 5 och 6 5

Årskurs 7—9 6

Trä- och metallslöjd 7

Årskurs 3 och 4 8

Årskurs 5 och 6 8

Årskurs 7—9 9

Lokaler och läromedel 10

Material 10

Planering och samverkan 10

Förslag till arbetsområden 12

Årskurs 3 och 4 12

Årskurs 5 och 6 12

Årskurs 7—9 12

Behandling av arbetsområden 12

EXEMPELSAMLING 14

Förslag till planeringsskiss 14

Exempel på arbetsområden 15

Textilslöjd 15

Årskurs 3 och 4: Okända djur 15

Årskurs 5 och 6: Naturen som formgivare 16

Årskurs 7—9: Min fritidsdress 16

Trä- och metallslöjd 17

Årskurs 3 och 4: Farkoster på vatten 17

Årskurs 5 och 6: Hemmet och familjen 18

Årskurs 7—9: Belysning 18

Allmänna synpunkter

Eleverna i en klass har i regel mycket olika individuella förutsättningar. Inom samma åldersgrupp startar de alltså slöjdarbetet från skilda utgångslägen. Arbetsuppgifterna bör därför bestämmas utifrån noggranna överväganden i fråga om elevernas förutsättningar, den utveckling man vill stimulera och de kunskaper och färdigheter man vill befästa. En viktig utgångspunkt är vidare, att eleverna bör få tillfälle att förfärdiga ting som de har intresse för och upplever som meningsfulla. Den spontana arbetsglädje, som hör till barnets rikaste tillgångar, bör på allt sätt tillvaratas och stimuleras. Samtidigt bör man också beakta, att ett uttalat intresse vid förslag till arbeten inte alltid görs på rationella grunder vare sig beträffande de individuella förutsättningarna eller i fråga om undervisningens tidsram. Läraren kan därför få en grannlaga uppgift att styra allt till det bästa med hänsyn till syftet med slöjdarbetet, elevens individuella förutsättningar och den tillgängliga undervisningstiden.

Elevers utveckling till självständighet i arbete och värderingar utgör ett viktigt led i undervisningen. Detta innebär bl a, att slöjdprodukten bör framgå som ett resultat av elevens egna ansträngningar alltifrån idé till den färdiga produkten, och att eleverna på så sätt stimuleras till en rikt varierad och självständig aktivitet. Läraren bör inte söka påtvinga eleven den vuxnes värderingar i fråga om produktens tekniskt-praktiska och estetiska kvaliteter. Undervisningen bör i stället ge eleven så rika tillfällen som möjligt att öva sig i att studera och bedöma, t ex föremåls användbarhet, deras form, färg, mönster och övriga kvaliteter. Denna konsumentfostran sker till en början huvudsakligen med utgångspunkt i de föremål eleverna arbetar med för att senare bli huvudinnehållet i ett eller flera arbetsområden.

Valet av tekniker skall göras utifrån elevernas individuella förutsättningar. Man måste också ta hänsyn till vars och ens prestationsförmåga, varför eleverna inte skall vara tvungna att i varje årskurs hinna med en viss, generellt bestämd, mängd av tekniker. Barn med motoriska svårigheter, synfel och andra handikapp bör ägnas särskild omsorg så

att val av teknik och material blir det för dem lämpligaste. Vänsterhänta elever kräver särskild uppmärksamhet, i synnerhet under inlärningsstadiet.

När slöjdundervisningen börjar i årskurserna 3 och 4 kommer eleverna i allmänhet till en arbetslokal med en mängd olika redskap och samlingar av material, som används av elever i flera klasser. Det är svårt för eleverna att på egen hand orientera sig i den nya miljön, varför några lektioner bör inledas med orienterande visningar. Efter hand skall eleverna också få kännedom om nödvändiga skyddsföreskrifter. Denna första orientering bör äga rum i samband med att de utför något arbete. Eleverna bör efter hand ta sin del av ansvaret för ordning och trivsel i den gemensamma arbetslokalen.

Lärostoff

Textilslöjd

Årskurs 3 och 4. Eleverna bör huvudsakligen arbeta med tyger och andra textila material. Arbete med annat material, t ex galon, bast, risfläta och halm, kan i viss mån berika undervisningen, men om eleverna byter material ofta uppnår de inte de speciella färdigheter och insikter som olika material kräver och därmed inte heller den självständighet, som är en viktig drivkraft i arbetet. Arbetsuppgifterna får inte heller vara alltför tidskrävande och kan med fördel ha lekkaraktär.

Exempel på tekniker lämpliga för årskurserna 3 och 4: broderi, maskinsömnad, påtning, virkning, stickning samt vävning i vävram, bandsked, bandvävstol eller bordvävstol. Enkel knyppling.

Den första uppgiften i textilslöjd kan med fördel vara ett broderi- eller applikationsarbete, där barnens egna erfarenheter och upplevelser gestaltas. Läraren bör ge eleverna stimulans och impulser till detta självständiga skapande genom samtal, sago-läsning, naturstudier, visning av figurativa och nonfigurativa bilder, studiebesök etc. Samverkan med andra ämnen, exempelvis teckning och hembygds-kunskap, kan också tjäna som impuls-källa.

Elevernas individuella utformning av ett arbete bör alltid eftersträvas. Undervisningen får därför inte bindas till vissa modellserier.

För stadiet lämplig klädvård och personlig vård behandlas vid samtal och demonstrationer.

Under arbetet bör lämpligen materialets ursprung och redskapens skötsel och vård genomgås.

Arbetet bör huvudsakligen bedrivas individuellt. Grupparbete bör sättas in när något för klassen gemensamt intresseområde är aktuellt.

Redan i årskurs 3 bör symaskinens funktion förklaras för eleverna och viss träning i maskinsöm påbörjas. Arbeten med sömnad för hand och på maskin bör omväxla. Det är viktigt att eleverna lär sig att arbeta så självständigt som möjligt med hjälp av enkla beskrivningar och kortfattade instruktioner.

Årskurs 5 och 6. I elva—tolvårsåldern vaknar intresset för den egna personen och den egna miljön och elevernas spontana uttrycksbehov bör därför ledas mot en mera medveten gestaltning. Deras fantasi och skapande förmåga kan nu sättas in på att förfärdiga mera funktionella ting, där utformning och dekor kan få individuell prägel.

C

I undervisningen bör främst textilt material användas. För att eleverna verkligen skall få utlopp för sina individuella aktivitetsbehov och sin personliga smak skall materialet finnas i rik variation både vad gäller färg och art. Genom samtal, studium av bilder och modejournaler, studiebesök m m kan eleven inspireras till arbete som gemensamt planeras av eleven och läraren.

Vid klädsömnad bör kommersiella mönster användas och rationella sömnadsmetoder inläras. Elementär måttagning samt tyg- och kostnadsberäkning skall ingå i undervisningen. Elevernas förmåga att arbeta självständigt bör utvecklas. Individualiserande läromedel, såsom arbetsbeskrivningar och elevinstruktioner kan vara till hjälp. I samband med det praktiska arbetet bör undervisning ges i för stadiet anpassad färgkunskap, materiallära, varukänedom, materiel- och redskapsvård, personlig vård, klädvård och enkla klädreparationer.

Exempel på tekniker lämpliga för åk 5 och 6 är maskin- och handsömnad, konstsömnad, stickning, virkning, enkel vävning i vävram, bord- eller golvvävstol och knyppling.

Arskurs 7—9. På högstadiet bör eleverna ha större möjlighet att inom huvudmomenten fördjupa och specialisera sig inom personligt valda områden, t ex sömnad av kläder eller hemtextilier, konstsömnad, vävning och knyppling. Det är viktigt att innehållet i undervisningen också blir sådant att eleverna stimuleras till fritidsaktivitet.

Vid klädsömnad bör hänsyn tas till gällande

mode. Elever och lärare bör gemensamt planera arbetsuppgifterna. Hänsyn bör tas till elevens förkunskaper och modellens och materialets svårighetsgrad. Kommersiella mönster bör användas, men elevernas egna förslag till variationer ges stort utrymme. Samarbete mellan eleverna är lämpligt vid måttagning, mönsterritning — där även förändring av mönster bör ingå — samt vid tillklippning och provning. Rationella sömnadsmetoder skall användas och moderna symaskiners möjligheter skall utnyttjas. I arbetet skall ingå pressning samt beräkningar av tygåtgång och kostnader. Eleverna bör systematiskt tränas att arbeta efter instruktioner och beskrivningar.

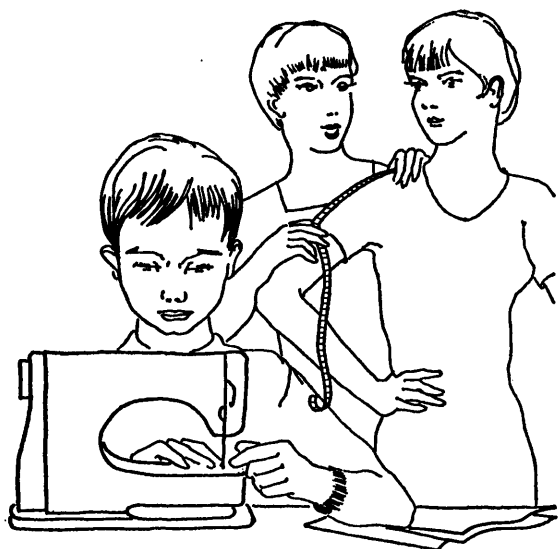
I *konstsömnad* bör såväl bundna som fria sömnadssätt förekomma. Även här bör elevernas egna uppslag och skapande fantasi tas till vara. Samarbete med teckningsundervisningen kan vara berikande. Det är nödvändigt att tyg och garner är av hög kvalitet, då ett konstsömnadsarbete har betydligt längre livslängd än många andra textila arbeten.

Urvalet av färger på stoff och garn i skolans förråd måste vara så rikhaltigt att elevernas idéskisser kan realiseras.

I *vävning* bör varierande tekniker på högst 4 skaft förekomma. Arbetena bör inte vara alltför tidskrävande, utan läggas upp så att alla elever som önskar kan få delta i vävningen. Hänsyn måste tas till elevernas förkunskaper. Varpning av mindre vävar kan göras i skolan. Varpning av större vävar bör kunna utföras av t ex hemslöjdsföreningar. Det första arbetet bör eleven utföra i en redan uppsatt väv. Först efter viss vana i vävstolen kan eleven orienteras om och delta i förberedelser och uppsättning av väv. Mönster och modeller anpassas till material och teknik och till personliga önskemål. I arbetet bör ingå beräkningar av garnåtgång och kostnader samt efterbehandling och montering av vävar.

Särskilt intresserade elever kan på högstadiet få ägna sig åt *stickning*, *virkning* och *knyppling*. Uppgifterna bör inte vara alltför tidskrävande. Knypplingen bör anknyta till de lokala typer som finns. Information om material och mönster kan erhållas t ex från hemslöjden. Arbetet kan utföras enskilt eller i grupp. Eleverna bör lära sig förstå hur en mönsterritning är uppbyggd. Spetsarna bör till en början ha korta, regelbundna mönsterrapporter.

Vid undervisningen i klädsömnad, konstsömnad, vävning och personlig stil bör elevernas studier i *färgkunskap* fördjupas. Färgkunskapen bör också

A

B

förekomma i den undervisning om hemtextilier, som ges i samverkan med ämnet hemkunskap.

Undervisningen i *materiallära* och *textil varukunskap* har på låg- och mellanstadiet givits vid materialvalet till praktiska arbetsuppgifter. På högstadiet bör undervisningen fördjupas i konsumentfostrande syfte och inriktas på demonstrationer och laborationer, eventuellt i samverkan med kemiämnet. Eftersom alla i handeln förekommande tyger och garn inte kommer till användning i slöjdundervisningen är det nödvändigt att eleverna lär känna dem på annat sätt, exempelvis vid studiebesök och genom skolans produktsamlingar.

Köpkunskap bör omfatta dels inköpsplanering för kläder och hemtextilier, dels förklaringar av textila varudeklarationer (VDN).

Undervisningen i *personlig stil* bör omfatta demonstrationer och diskussioner i ämnena hygien, skönhetsvård och klädkunskap. Den bör bedrivas delvis som grupparbete.

Den orientering som skall ges i *textilhistoria* bör innehålla information om den stilhistoriska utvecklingens inverkan på klädedräkt och brukstextilier och om utvecklingen på textilmaterialens område. Samarbete med museer och hemslöjdsföreningar är här av utomordentligt värde. Studiematerial som dessa ställt i ordning kan tjäna som underlag för grupparbete.

Trä- och metallslöjd

Eftersom slöjdarbetet sker med verktyg och mate-

C

rial av olika slag är det en förutsättning för ett gott arbetsresultat att eleverna får undervisning om verktygens funktionssätt och materialens egenskaper. Exempel: träets styrka eller svaghet kan åskådligt demonstreras genom att eleverna får bryta träbitar med längs- och tvärgående fibrer, böja mjuka respektive hårda metalltrådar. Genom försök i materialet kan de upptäcka hur en rasp eller fil som har skärriktning framåt utför ett arbete med varierad effekt, beroende på hur filningsarbetet utförs och verktygets konstruktion utnyttjas.

Genom att eleverna på detta sätt får prova, upptäcka och själv uppleva kan grunden läggas för en meningsfull arbetsfostran. Slöjdarbetets teoretiska och praktiska delmoment måste följas åt i undervisningen utan att eleverna därför belastas med ovidkommande kunskapsstoff. Däremot är det önskvärt att läraren som ett naturligt led i samverkan med andra ämnen besvarar frågor som dyker upp i arbetet, även om de ligger utanför ämnet slöjd. Demonstrationer och visningar bör göras korta och kompletteras med frågestunder. Läraren bör alltid planera sin tid så att eleverna får möjlighet till samtal och individuell rådgivning.

Årskurs 3 och 4. Undervisningen inleds lämpligen med en gemensam introduktionsuppgift, som inbjuder till personliga variationer vid utformningen. Uppgiften måste väljas inom elevernas erfarenhetsram — båt, bil, byggnad etc — då de arbetar lättare med något som de upplevt med sinnena. Eleverna bör redan från första stund inriktas mot och uppmuntras till ett individuellt engagemang vid utformningen av arbetsprodukterna, så att de i möjligaste mån identifierar sig med arbetet och uppfattar arbetsprocessen som meningsfull och utvecklande.

Verksamheten inriktas i huvudsak mot träslöjd med inslag av kompletterande material. Träslag och övrigt arbetsmaterial skall vara lätt att arbeta med och ge goda möjligheter till bygg- och formarbete. Vid arbetet bör begreppen längd, bredd och tjocklek behandlas, varvid de vanliga hjälpmedlen för skissning, uppritning och måttsättning används. Slöjdt teknikerna begränsas till grundläggande metoder. Materialet skall vara förarbetat i dimensioner som passar ålderstadiet.

De färdiga slöjdföremålen kan efter elevernas önskan målas och dekoreras. Vid målning används lämpligen vattenlösliga färger. Där så är nödvändigt kan föremålen efterbehandlas med lack och senare även målas med lackfärg. Oftast bestäms

dock ytbehandlings sättet av materialets struktur och egenskaper.

Årskurs 5 och 6. Även i dessa årskurser bör arbetsmaterialet främst vara trä. Olika slag av metaller kan dock få en ökad användning i undervisningen, oftast då som delelement vid framställning av något träföremål, tex stänkskärmar till träbil, köll till segelbåt eller arbeten med trä- och metalltråd. Metallerna kan kanske senare bli huvudmaterial för en del elever. På samma sätt kan andra material införas när de behövs. Detta får dock inte ske så att eleverna får alltför många material att välja mellan, eftersom detta kan verka splittrande. Riktigt använda kan de kompletterande materialen avsevärt berika slöjden.

Lämpliga arbetsobjekt är saker för lek och spel, arbeten med dekorativ och berättande inriktning och bruksföremål av skilda slag. Elevens idé till arbetsobjekt kan presenteras i mer än en form, bl a som pappersklipp, som frihandsskiss i vy eller perspektiv eller som arbetsritning. Eftersom slöjdritningen utgör en del av slöjdundervisningen utförs denna under slöjdlektionen.

Arbetsteknikerna bör vara sådana som förekommer i det dagliga livet och vara anpassade till elevens ålder och mognad.

Exempel på tekniker lämpliga för årskurserna 5 och 6: bearbetning (hyvling, filning, sågning etc), sammansättning (spikning, skruvning, tappning, nitning, gängning etc), sammanfogning (limning, lödning) och formning av buktiga ytor och volymer (skålslagning, urholkning, svarvning, täljning etc).

Längdsvarvning i trä mellan svarvens dubbar kan efter elevernas individuella förmåga förekomma redan i årskurs 5. Innan eleverna börjar svarva skall de ha fått en grundlig genomgång av svarvens funktioner och svarvningens metodik.

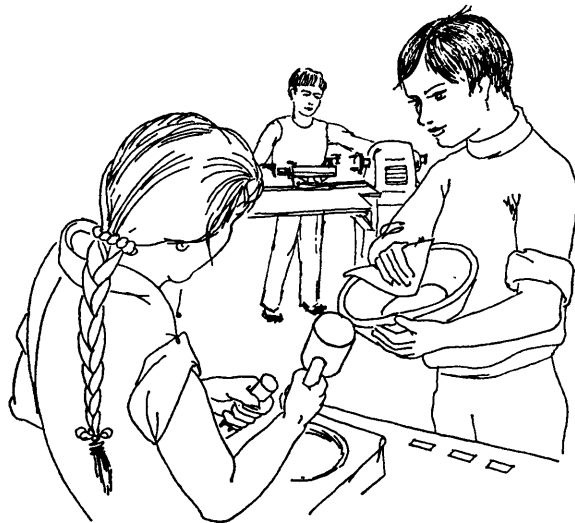
Slöjdföremålen kan försees med dekor genom skärning, målning, filning, pålödning och stämpling. De kan också färgas genom målning, betsnings och lackning. Metaller kan målas eller färgas genom olika kemiska procedurer.

Eleverna bör få göra sina slöjdarbeten helt färdiga så att t ex lampan försees med skärm, spegelramen med spegel och smycket med nål. Även koppling av elektrisk armatur och svagströmsanläggningar bör utföras om det är nödvändigt för att ett arbete skall bli klart.

I varje årskurs skall skydds- och säkerhetsföreskrifter genomgå. I samband med arbetet upptas frågor om de material som kommer till användning. Se även s 10.

Årskurs 7—9. På högstadiet kan kraven på elevernas planering av arbetet och på arbetets kvalitet ökas. I planeringen bör ingå att i naturlig storlek eller skalenlig förminskning göra skissritning eller arbetsritning i vyer.

Vid sidan av trä och metall kan nya kompletterande material införas. Eleverna kan exempelvis göra plast-, skinn- och läderarbete, emaljering samt arbete i papp och papper. Valet av kompletterande material bör helt styras av elevens intresse utan att ett planlöst byte av material därför tillåts.

C

Formningsarbeten görs lämpligen efter skiss. Ibland kan det vara fördelaktigt att klippa en modell av föremålet i papper. Utformningen diskuteras med hänsyn till funktion, utseende, material och kvalitet. Planeringen kan, där så är lämpligt, även omfatta kostnadsberäkning och arbetsbeskrivning. Med tanke på slöjdens stora möjligheter inom fritidsverksamheten är det önskvärt, att arbetsformerna för de äldre eleverna även inriktas mot sådant som de som tonåringar och vuxna kan ha glädje och nytta av att kunna utföra under fritiden. Den begränsning som därvid ofta gäller beträffande lokaler och utrustning bör beaktas vid planeringen.

Material- och verktygslära liksom skyddsföreskrifter integreras i undervisningen på ett naturligt sätt, varvid särskilt den goda ordningens betydelse från säkerhets-, trivsel- och effektivitetssynpunkt berörs.

Lokaler och läromedel

Principritningar över slöjdsalar finns i SÖ:s skriftserie 20, "Skolbyggnader".

Förteckning över undervisningsmateriel och övrig utrustning för slöjdsalar ingår i häfte 20 (textilslöjd) och 21 (trä- och metallslöjd), SÖ:s "Undervisningsmateriel för grundskolan". Där finns anvisningar beträffande maskiner, verktyg och viss fast utrustning samt AV-hjälpmedel. Det bör beaktas, att bandsåg och rikthyvel är avsedda som hjälpmedel vid lärarens förbearbetning av virkes Sortiment. Bandsågen skall således inte användas av läraren för kontursågning av elevernas arbeten.

Lärarna bör ordna ett arkiv av bilder och annat inspirationsmaterial. Slöjdsalarna bör också innehålla en boksamling med facklitteratur och i övrigt utgöra en miljö som på bästa sätt stimulerar till skapande arbete. Listor över litteratur, filmer och bildserier kan rekvireras från SÖ eller genom regionala fortbildningskonsulenter. Fackböcker och tidskrifter för utlåning bör finnas inom institutionen. Även i skolans läromedelscentral bör facklitteratur för slöjd ingå.

Slöjddresultat och arbetsglädje är i hög grad beroende av att eleverna får arbeta med lämpliga och välskötta maskiner och verktyg. Vid terminens början skall alla verktyg, maskiner och övrig utrustning vara översedda och justerade. Symaskinerna bör lämpligen ses över av reparatör en gång per

termin. I trä- och metallslöjd skall läraren under läsåret se till att alla eggjärn hålls väl slipade och att verktyg som kommer i olag eller skadas snarast möjligt repareras eller byts ut. Eleverna bör vänja sig vid att i mån av förmåga hjälpa till att hålla verktygen i gott skick och vårda verktyg, maskiner och övriga inventarier.

Förebyggande skyddsåtgärder skall vara vidtagna vid maskinerna i trä- och metallslöjdsalar. Då läraren använder bandsåg eller rikthyvel, får eleverna inte vara i närheten och de skall, för att undvika olycksfall, lära sig vara försiktiga när de använder maskiner som är avsedda för dem. Vid varje maskin skall finnas skriftliga skyddsanvisningar.

För vissa elektriska lampor gäller provningsplikt, vilket innebär att dessa lampor inte får säljas utan att vara godkända av svenska elektriska materialkontrollanstalten (Semko) och S-märkta. Undantag från provningstvånget gäller dock för armatur som tillverkas i enstaka exemplar, tex. framställs i slöjden, och inte är avsedda för försäljning. Villkoren är dock att de i armaturen ingående elektriska detaljerna är S-märkta och koppelningarna för övrigt fackmässigt utförda. Det är därför angeläget med stor noggrannhet och försiktighet vid tillverkning av lampor i slöjden. Golv- och bordslampor får inte utföras i metall.

Ytbehandlingsmaterial skall hållas väl avskilt från övrigt material. Gifter av olika slag skall förvaras inlåsta på föreskrivet sätt och detsamma gäller förtunningsmedel och lacker.

Material

Materialet skall vara rikligt och varierande för att kunna tillgodose den individuella undervisningen och den personliga smaken. Det bör vara tidsenligt och pedagogiskt lämpligt för olika stadier. I konsumentfostrande syfte bör dessutom sådant material inköpas, som är ekonomiskt motiverat att arbeta med.

Planering och samverkan

Undervisningen i slöjd skall planeras med hänsyn till elevernas individuella förutsättningar inom en i

A

B

andra ämnen kan utföras antingen individuellt eller som ett grupparbete. Det är inte nödvändigt att alla elever i en slöjdgrupp deltar i ett samverkansprojekt. Om endast några elever fångs av ett aktuellt avsnitt kring vilket samverkan planerats, behöver bara dessa delta. Eftersom det är svårt att tidsmässigt planera slöjdundervisningen så att alla elever blir färdiga vid en viss tidpunkt, kan det bli nödvändigt att de lägger ett pågående arbete tillfälligt åt sidan, för att alla skall få möjlighet att delta i en samverkansuppgift.

När uppgiften är slutförd bör redovisning och uppföljning ske i någon form.

Lärare och elever bör gemensamt planera undervisningen. Eleverna skall ha möjligheter att efter förmåga och intresse välja det område och de arbetsmetoder som bör ingå i arbetet. Självfallet måste läraren beakta att ämnets mål och huvudmoment blir tillgodosedda i undervisningen.

FÖRSLAG TILL ARBETSOMRÅDEN

Till höger ges några förslag till arbetsområden för olika stadier. Områdena redovisas dels som gemensamma för de båda slöjdarterna, dels som områden i första hand avsedda för textil- eller trä- och metallslöjd. Förslagen (och de detaljförslag som finns på s 15—19) kan tjäna som ledning i planeringsarbetet. De utesluter på intet sätt andra alternativ.

Årskurs 3 och 4

I årskurserna 3 och 4 kan områdena vara gemensamma för flertalet i slöjdgruppen.

Förslag till ämnen för arbetsområden: fantasiföremål, naturen, figurer, favoritdjuret, ting i hemmet, spel och lek, blommor och växter, okända djur (finns utfört för textilslöjd på s 15), farkoster på vatten (finns utfört för trä- och metallslöjd på s 17).

Förslag till samverkansuppgifter: trafik, hembygden.

Årskurs 5 och 6

I årskurserna 5 och 6 ställer det sig betydligt svårare att hålla samman alla elever kring samma områden. När så bedöms lämpligt bör arbetsområden kunna behandlas av några elever i grupp eller individuellt av den enskilde eleven utan att därför kontinuiteten bryts.

Förslag till ämnen för arbetsområden: bruksföremål för speciell miljö (hem, skola, hobby, sport m m), olika insekter, ting inom rubriken "resor" (fordon, reskuddar, körkortsfodral och andra tillbehör), rymd och universum, ting till mig själv, aktuella modet, naturen som formgivare (finns utfört för textilslöjd på s 16), hemmet och familjen (finns utfört för trä- och metallslöjd på s 18).

Förslag till samverkansuppgifter: Sverige för hundra år sedan.

Årskurs 7—9

Möjligheterna till specialisering inom respektive slöjdart gör att det kan bli lämpligt med arbetsområden för olika elevgrupper eller helt individuella områden. Läraren ansvarar dock för att kontinuiteten inte bryts.

Förslag till ämnen för arbetsområden: bruksföremål av skilda slag och för skilda miljöer, personliga ting för mig själv eller till andra, sport och hobbies, min fritidsdress (finns utfört för textilslöjd på s 16), belysning (finns utfört för trä- och metallslöjd på s 18).

BEHANDLING AV ARBETSOMRÅDEN

På s 15—19 finns ett antal förslag till arbetsområden utförda i detalj. I dessa förslag finns ett antal rubriker. De är självfallet inte bindande för lärarens planering. Andra rubriker kan mycket väl tänkas. Följande synpunkter kan tjäna som ledning vid behandlingen av ett arbetsområde.

A

B

Inspirationsmedel. Inspirationsmedel avser bl a litteraturanvisningar samt anvisningar om var fakta och annat material kan hämtas för inspirationen. Om detaljplaneringen utförs av en grupp lärare, bör även citat och utdrag ur litteratur kunna anges. Detta torde vara nödvändigt när anvisningarna avser sådan litteratur, som inte finns tillgänglig i skolan.

Lärarens genomgång. För att eleverna skall kunna använda de verktyg, redskap, maskiner och material, som finns i slöjdundervisningen, måste de få kännedom om användningssätt m m. Eleverna måste vidare få kunskap om olika tekniska moment och bl a måste vissa typexempel ges på när verktyg, redskap och material skall användas. För att eleverna skall kunna arbeta självständigt, måste de lära sig vissa slöjdgrunder, som de sedan kan kombinera och använda vid planeringen av nya slöjduppgifter. För varje arbetsområde måste därför tekniska moment planeras dels med hänsyn till de material som är tänkbara och dels till förut genomgångna tekniska moment. Hänsyn skall tas till att elevernas färdigheter måste utvecklas. En begränsning av teknikerna måste dock bli nödvändig med hänsyn till den undervisningstid, som står till buds. Det är väsentligare att eleverna lär sig en begränsad del tekniker, som de självständigt kan använda sig av i olika kombinationer, än att de får pröva på ett för stort antal tekniska moment, som aldrig hinner fördjupas.

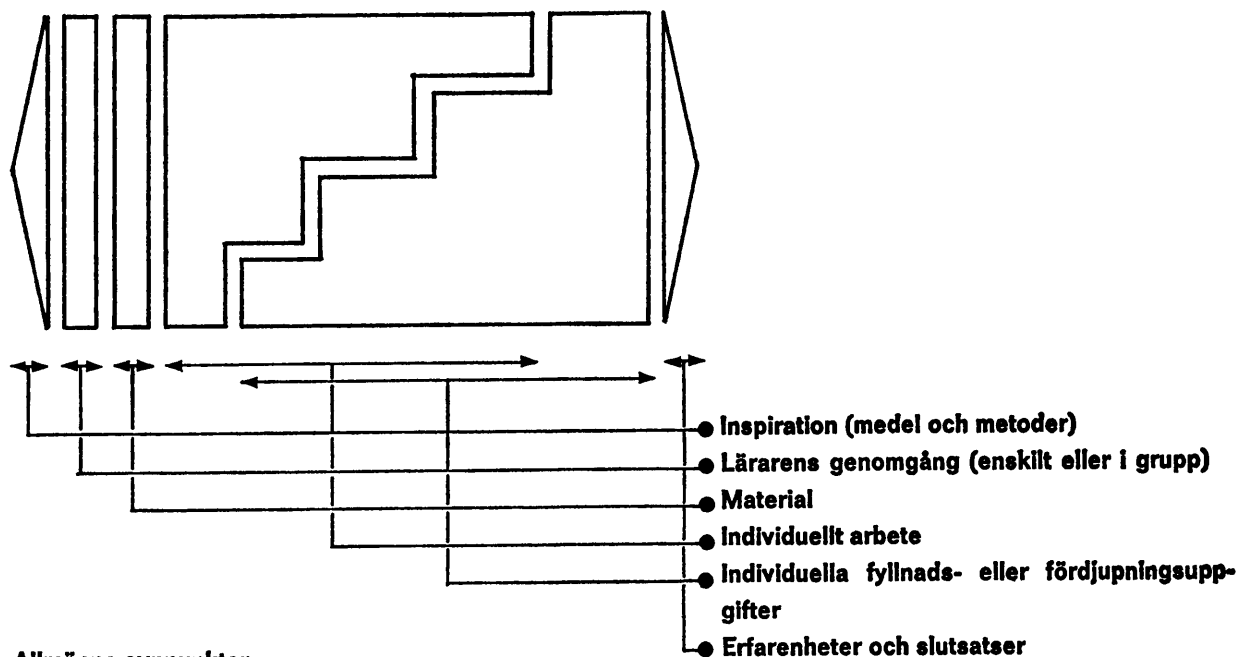
Material. För lärarens planering är det av stor vikt att på ett tidigt stadium ha kännedom om vilka material, som kommer att behövas för de olika slöjduppgifterna. Här anges alltså förslag till de material, som eleverna kan tänkas arbeta med. Väsentligt är att materialen är anpassade till barnens ålder och mognad och ger en stegrad färdighetsutbildning. Även om många olika material förekommer i slöjdundervisningen i kompletterande syfte, skall de huvudsakliga materialen i textilslöjden utgöras av textilt material och i trä- och metallslöjden av trä och metaller.

Erfarenheter och slutsatser. När slöjduppgiften är slutförd, bör någon form av uppföljning ske genom att tex erfarenheter diskuteras. Det sker i regel enskilt med varje elev, men när arbetsuppgiften varit likartad för alla elever, bör även diskussionen kunna ske med hela slöjdgruppen. Eftersom slöjdsresultatet är beroende av varje elevs individuella förmåga bör kvalitativa och estetiska värderingar ej göras.

Exempelsamling

Förslag till planeringsskiss

Allmänna synpunkter

Detta får betraktas som förslag till arbetsplanering från idé till uppföljning och kan förändras och anpassas allt efter gällande undervisningssituation.

Exempel på arbetsområden

I avsikt att ge exempel på hur tänkbara arbetsområden planeras inom de olika stadierna redovisas här tre förslag vardera inom trä- och metallslöjd och textilslöjd avseende årskurserna 3 och 4, 5 och 6 samt 7—9. *Självfallet kan fler än ett arbetsområde samtidigt behandlas inom undervisningen beroende på intresse- och arbetssituationen i gruppen.*

Okända djur

Inspiration

Visor, t ex Olle Adolfssons Okända djur. Sagor, t ex Tove Janssons Vad tror du att det hände sen? Nonfigurativa bilder. Samtal.

Lärarens genomgång

Stickning, virkning. Introduktion i teknikerna. Redskap och arbetsätt. Påtning. Montering.

Material

Grovt ullgarn i olika färger. Kompletterande material såsom filt- och skinnbitar, träpärlor, knappar, ringar, figurtråd m m Fyllnadsmaterial. Stickor, virknålar.

Individuellt arbete

Från idé (skiss) till färdigt föremål.

Individuella fyllnadsuppgifter

Mindre arbeten efter personlig önskelista inom samma eller närliggande teknikområde.

Erfarenheter och slutsatser

Samtal med eleverna enskilt eller i grupp om det färdiga resultatet samt om erfarenheter gjorda under arbetets gång.

Textilslöjd

Årskurs 3 och 4

Naturen som formgivare

Årskurs 5–6

Ett broderi- eller applikationsarbete eller kombination av båda. Utsmyckning av bruks- eller prydnadsföremål.

Inspiration

Naturiakttagelser. Visning av bilder och böcker. Textila material. Samtal om användningsområde.

Lärarens genomgång

Aktuella tekniker och arbetssätt.

Material

Tyg av bomull eller lin allt efter användningsområde, bomulls- och lingarn, paljetter, pärlor, monteringsmaterial, stoppningsmaterial m m.

Individuellt arbete

Naturalistisk eller stiliserad återgivning av naturupplevelse. Broderiet utförs antingen fritt eller överfört på tyget efter egen skisstreckning.

Individuella fyllnadsuppgifter

Uppgifter i anslutning till arbetsområdet och modellen, t ex portmonnä till väska e d.

Erfarenheter och slutsatser

Samtal med eleverna enskilt eller i grupp om det färdiga resultatet samt om erfarenheter gjorda under arbetets gång.

Allmänna synpunkter

Denna uppgift ger bl a eleverna möjlighet att i sina naturiakttagelser upptäcka former, färger och fina detaljer i naturen. Uppgiften bygger också på tidigare erfarenheter av olika broderitekniker men bör utvidgas till att omfatta ytterligare teknik samt monteringsarbeten. Material bör finnas i stort kvalitets- och färgsortiment. Val av material är beroende av användningsområde.

Min fritidsdress

Årskurs 7 och 9

Inspiration

Modejournaler, veckopress, klädvisningar, tygprover. Samtal om tyger, kvaliteter och modeller från praktisk, ekonomisk och estetisk synpunkt.

Lärarens genomgång

Påbyggnad på tidigare undervisning. Redskap och arbets-sätt. Kommersiella mönster. Förändringar i mönster. Till-klipping. Symaskinen med aktuella nyttsömmar.

Material

Tyger i bomull, ull eller blandmaterial för fritidsplagg, t ex frotté för ett strandplagg.

Individuellt arbete

Från idé, skiss och mönsterritning till färdigt plagg.

Individuella fyllnadsuppgifter

Lämpliga tillbehör för de sydda plaggen.

Erfarenheter och slutsatser

Samtal med eleverna enskilt eller i grupp om det färdiga resultatet samt om erfarenheter gjorda under arbetets gång, t ex hur det kändes att arbeta med materialet, hur symaski-nen utnyttjades.

Farkoster på vatten

Inspiration

Samtal om båtar; form och funktion. Visning av bilder av "riktiga" båtar.

Lärarens genomgång

Påbyggnad på tidigare undervisning. Verktyg och arbets-sätt: Formning av buktiga ytor med putshyvel, spånhyvel, rasp och fil. Målning eller annan ytbehandling. Visning av hur man med dubbelvikt papper kan åstadkomma liksidig form.

Material

Lättarbetat trä (ev spillbitar) jämte lämpligt kompletterande material.

Individuellt arbete

Från skiss till färdigt föremål.

Individuella fyllnadsuppgifter

I anslutning till arbetsuppgiften; lyftkran, brygga, fyr, hamn etc.

Trä- och metallslöjd

Årskurs 3 och 4

Erfarenheter och slutsatser

Samtal med eleverna, enskilt eller i grupp, om det färdiga resultatet och erfarenheter under arbetets gång, såsom material, verktyg och tekniker, särskilda svårigheter etc.

Hemmet och familjen

Inspiration

Samtal om ljusstakar för hemmet; funktion, material. Visning av bilder av olika grundtyper; olika antal ljuspipor, sammansättningsmöjligheter etc.

Lärarens genomgång

Påbyggnad på tidigare undervisning. Verktyg och arbetsätt; klippning, kapning, borrar, nitning och lödning i metall. Filning, putsning och ytbehandling.

Material

Plåt, stångmaterial och mässingsrör.

Individuellt arbete

Från skiss till färdigt föremål.

Individuella fyllnadsuppgifter

I anslutning till arbetsområdet; lampett, grillspett, enkel hylla etc.

Erfarenheter och slutsatser

Samtal med eleverna, enskilt eller i grupp, om det färdiga resultatet och erfarenheter under arbetets gång.

Årskurs 5 och 6

Belysning

Inspiration

Samtal om arbetsljus och trivselbelysning, olika lamptyper, material, form, funktion, placering m m i samband med visning av bilder. Kort återblick på utvecklingen från tjärsticka till modern belysning.

Lärarens genomgång

Påbyggnad på tidigare undervisning. Individuell rådgivning avseende typ (tak-, bords-, vägg- eller golvlampa) och material. Teknik och konstruktion diskuteras, likaså koppling av elektriska detaljer. Säkerhetsföreskrifter.

Årskurs 7–9

Individuellt arbete

Skissförslag (ev arbetsritning) och utförande. Komplettering med tillbehör och skärm om det fordras för att produkten skall bli brukbar.

Individuell fördjupning

Val av lamptyp. Arbetsuppgifter av skiftande svårighetsgrader, differentieringar av arbetsområdet i omfattning och tid. Fördjupningsuppgifter kan ske i form av alternativa lösningar av t ex skärmar (kompletterande material).

Erfarenheter och slutsatser

Samtal enskilt eller i grupp om den färdiga produkten.

Läroplan för grundskolan

Lgr⁶⁹

Slöjd

SI

Allmän del (Lgr 69 I)

Supplement (Lgr 69 II)

1969 UTKOMMER

Svenska
Matematik
Främmande språk. Engelska
Främmande språk. Franska. Tyska
Musik
Teckning
Slöjd
Hemkunskap. Barnkunskap
Gymnastik
Orienteringsämnen. Lågstadiet.
Mellanstadiet
Orienteringsämnen. Högstadiet
Ekonomi
Konst
Teknik
Fritt valt arbete
Undervisning i klasstyp b och B
Specialundervisning
Planering

1970 BERÄKNAS UTKOMMA

Planeringsexempel. Lågstadiet.
Mellanstadiet
Praktisk yrkesorientering
Maskinskrivning

Utbildningsförlaget